

IDŐT NYERNI? Azt talán lehet sietséggel, lázas tevékenységgel. Természetesen csak ugyanerre, kapkodásra elherdálható időt. – Ízelítőt kapni az örökkévalóságból (más szóval: felfüggeszteni az időt)? A lehető legnagyobb mértékű lelassulással, éniünk érzékelő, megfigyelő instanciává redukálásával (más értelemben éppen hogy: sűrítésével?). Csakis. – Lám, itt van egy osztrák író, egy vándor, egy világgjáró, aki mindenütt képes otthon lenni, hiszen nem a konkrét tájban; a látványban s a pillanatban van otthon, aki meg szégyenít azzal, hogy igen, neki sikerül, aki sorozatosan, talán mondhatni, életvitel-szerűen megengedi magának a sehová-nem-sietés luxusát, a „kamerává lényegült” már-nem-is-szobjektum, akinek [„akinek”] nem ráért kötelesség, de élvezet, telos a megfigyelés. Ódák a dolce far niente-ről és -hez. Mindezt (akár) találónak (is) vélhetné e Handke-szövegek olvasója – ha. (...) Ha nem volna nyilvánvaló, hogy ez a véletles elengedtség, nézésben-észlelésben-feloldódás páratlanul intenzív élet. Alig-fokozhatóan sűrű, koncentrált jelenlét. Mindközönségesen: munka – részint, mert az író (ó, Cipi bácsi; elméletben milyen jól megtanultuk!) a létezés-szakmában dolgozik, másrészt, mert az aprólékos megfigyelés egyébként is: munka. (S most tegyünk úgy, mint aki nem csapja le a magas labdát, hogy tudniillik tessék csak megkérdezni a különböző rezsimek szolgálatában állt-álló ügynököket!) Munka, mégpedig mindnyájunk helyett végzett munka (ami nem jelenti azt, hogy helyettünk hozott áldozat is volna), melynek része a rohanó világunkban egyenesen természetellenessé, bámulnivaló teljesítménnyé vált türelem is. És munka, hiszen nehéz s igencsak kockázatos átváltási művelet: ritkán mutatkozik meg ily nyilvánvalóan, hogy (talán a konkrét költészetet kivéve?) minden írás átírás: a tényleges észleletektől lényegüknél fogva idegen jelekké (szavakká) kell transzformálni a látványt (hangokat, szagokat, benyomásokat etc.). Az élmény egyszeri és megismételhetetlen hic et nunc-ját a nyelv előregyártott, konvencionális öntőformáiba szilárdítani. (Ezekkel az öntőformákkal, a „konfekció-szavakkal” Handke nem mindig éri be; szövege nem szükölködik a szokatlan-invenciózus nyelvi elemekben, nem tartóztatja meg magát a hapax legomenonoktól.) A megfigyelő (egyszersmind az írnok) végig „abból él”, hogy ő magányos. Társadalmi lényként e „miniatűrökben” (szemelvényeink az író Noch einmal für Thukydides (Még egyszer Thukydidesznek) című kötetének 1997-es bővített kiadásából valók) nem szerepel, soha meg nem szólal. Csupán beissza, hagyja magába felszívódni a látványt s a többi észleletet. Amíg tehát, észlelőként, jelen van a megfigyeltben, nincs nyelve. Mondhatni, ez a garancia arra, hogy megfigyelései szenvtelenek, pontosak és „totálisak” legyenek. De azután papír elé ül, íróvá vedlik vissza; ha tetszik neki, ha nem, „élményéhez” nyelvet kell találnia (vagy teremtenie). – A fordító érzi csak igazán (olykor bosszankodva, fogcsikorgatva is), milyen kemény munka az aprólékos megfigyelés nyelvre-szövegre váltása. Pontos megfigyelésről árnyalt és differenciált megfogalmazás hiányában beszélni lehetetlen. Márpedig az ördög lakóhelyéül szolgáló részletek, azaz az árnyalás, ha tetszik, a szórszálhasogatás lehetőségei nyelvenként igencsak eltérőek. – Ez a Handke-próza végtére is a szerző és a fordító számára lényegében egy és ugyanaz, és e sorok írója úgy gyanítja, alapvetően ugyanaz a többi olvasó számára is: a (szokványos értelemben) történettelen, a mindenkori jelenre korlátozó epopeiák világa. Egy reflexiókat és gondolatokat kiküszöbölő, múltat és jövőt, ha egyáltalán, úgy kizárólag a szó szoros értelmében vett jelenen átszűrve (s ily módon, mondhatni, le is fokozva) szóhoz jutni engedő kvázi-én világa. Önkorlátozás és (a rész-

letekben való) tobzódás sajátos, ritkán föllelhető „amalgámja”, eggyéforrása ez a Handke-próza. A mindentől és mindenkitől független észlelő önkéntes foglya az észlelés mindenkori élethelyzetének. A szabadság gályapadja – a gályapad szabadsága.

TATÁR SÁNDOR

PETER HANDKE

Még egyszer Thukydidesznek

(RÉSZLETEK)

A szentjánosbogarak epepeiája

Egy epepeia még hiányzik (nem, rengeteg hiányzik még): a szentjánosbogárkáké, ahogyan például tegnap, az 1988. május 29-éről 30-ára virradó éjjel „egyszer csak ott voltak” a Friaul-béli* Cormóns-t Brazzano faluval összekötő, földeken át vezető úton; nem világítottak, hanem villogtak, ahogyan fényt kibocsátó alsó felükkel ott ültek az úton, megvilágítva a talajt, majd repülőgép-módra villogva a magas fűben is; azután egyikük immár az éjjeli vándor tenyerén, mintegy kimezve fényével az azt barázdáló vonalakat; nagy világlás éppen az életvonal mellett; közelről nézve mintha apró fénytraktorok lennének a hosszúkás állatok potroha alá szíjazva; azután felpillantva a bogarak villódzása immár az egész friauli síkság fölött, sokkal erősebb fénnel, mint a táj fölött a csillagoké, akárha ez volna az izzó apróságok ezévi megjelenésének első órája, a világon való újramegjelenésük ünnepe – ah, bár lenne sokkal szuggesztívebb és részletesebb ez az epepeia! –; ahogyan az állatkák egy csoportja megtelepedett az útburkolat repedéseiben, egyenletes villogásukkal egy leszállópályát rajzolva ki, amelyre azután társaik hangtalanul leereszkedtek a világúrból; ahogyan, a tenyeremre téve őket, korántsem szüntek meg világítani, sőt még erősítették is a fényüket; s ahogyan a markomban nyugodt és kitartó fénykibocsátás lett a villogásukból; ahogyan az imént, felidézendő az éjszaka eseményeit, írás közben kinyitottam a másik kezemet; ahogyan beszéltem hozzájuk a sötétben, ahogyan rájuk leheltem, hogy még erősebb izzásra bírjam őket – elhittetem magammal, hogy sikerült is –, s ahogyan azt is elhittetem magammal, hogy a világítótest meleg, sőt, tűzforró, és las-

* Friaul – tájegység Venetia keleti részén; magába foglalja a Tagliamento árterületét és az Isonzo alsó folyását. A vidékre elsősorban az agrártermelés jellemző, fontos útvonalak (Bécs–Róma, Torino–Trieszt) is átszelik. – *A ford. megjegyzése*

san megégeti a bőrömet (most, a nappali világosságban azonban sajnos nyoma sincs égési sebnek); ahogyan megrémültem a gondolattól, hogy az egyik világító jóság pontosan a tenyerem élvonalán ül, és nyomtalanul el fogja égetni; de nem, egy másik vonalon ült, amelyet most gondolatban „boldogságvonalnak” hívok; ahogy később, amikor, hogy továbbrepülésre ösztökéljem, finoman a hüvelyk- és a mutatóujjam közé csippentettem, a bogár fényével kiragyogtatta az éjszakából ujjbegyeim bőrredőinek labirintusát; hogyan lyuggatták át a ragyogva repülőket, melyek, ahogy az idő múlt, mind egyre magasabban és magasabban keringtek, egyenletes villogásukkal az alma- és a cseresznyefák koronáját, így adva nekik egészen sajátos, hallatlanul anyagszerű éji alakot; hogyan gondoltam e látványba merülve – míg a távolban elrobogott Trieszt felé a kivilágított vonat, amely előtt mintha a bogárkák még hevesebben ragyogtak volna – a világ legtermészetesebb módján egy istenre, aki egy nehéz és sivár nap után, most, íme, visszaadott nekem egy mintázatot, ezeknek a gyakran mégoly tétován és imbolgogva úton lévő újszülött törpe-izzóknak az éjszakában messzire szertecikázó villódzsmintáját a körülöttük lassanként óriásivá növvő friauli síkság fölött – egy folytonos mozgásban lévő mintázatot, amely a nehéz és sivár nap után (emlékezzünk a Pasolini-féle „Casarsa kétségbeesett ürességé”-re) visszaadta a lelkemet. – Ez volna végtére a szentjánosbogarak kis eposza az 1988. május 29-éről 30-ára virradó éjszakán a Friaul-béli Cormóns városa és Brazzano falu között.

Mennydörgés-blues a friauli Brazzanóban

Szüntelen dörgés, épp ma, 1988. június 16-án, fönt, a friauli sík fölött sötétlő felhőkben, amelyek szakadatlanul vonulnak az égen. Morajlás, amely hol fölerősödik hirtelen, hol távoli dübörgéssé tompul a magasban, fönn, a sötét felhőpad belsejében; moraj, amely ezen a tavaszi délutánon hosszú-hosszú idő óta egyetlen percre sem szünetelt: most egy bombázókötelék hirtelen robaja, most vászoncsattogás, most nagy paláver és kopogás és egy-egy feldőlő kuglibábu zaja; moraj, amelyet egyhuzamban ilyen sokáig még soha nem hallottam; egy népgyűlés sajátos, véget nem érő karattyolása a magasból, nem kimondottan az istenek zajos tanácskozására emlékeztetően, és tényleg, nem és nem ér véget; véget nem érne a világ minden kincséért sem, egyik fültől a másikig dőndül, és végigremeg az égbolton, egyik horizonttól a másikig; közben egyre-másra a villámok, mintha csak az ézengést akarnák, amikor épp távoli mormogássá csendesedik, újból felpizskálni, felbószítani; a Mennydörgő, képzeletben öregembernek látom, aki betölti hangos haragjával óriási házát: a szemem előtt elterülő tágas síkot, és nem akar csillapodni, míg meg nem mondta végre a magáét azoknak, ott, a földön; a helyükre szegezi őket, nem hagyja hogy odébbálljanak, amíg mindent meg nem mondott nekik, „most én beszélek, és ez el fog tartani egy darabig”, és nem

juttat egy szusszantásnyi pihenőt sem, s újra meg újra feldübörög a haragja, valahányszor úgy tűnik, hogy a moraj már tovább vonult a szomszéd vidékekre.

S most pedig már egy álló órája ez a szakadatlan beszéd és robaj a magasban, és mormogás és durrogás és földet rázkódtató kitörés és befelé-mormolás és zsémbelés és dohogás, az egész eget betöltőn, melyet újra meg újra fölébresztenek a délutáni elbóbiskolásból a villámok; ilyenkor, néha fáradtnak tetszőn, ismét fölhangzik az ismerős dohogó hang, s mintegy kötelességtudóan szertebukdácsol a szélrózsa minden irányába. Nagy kár tulajdonképpen, hogy ennek a végtelennek ható beszédnek a fejem fölött egyszer mégiscsak véget kell majd érnie, hogy át kell majd adnia a helyét az ehhez, vagyis a mennydörgés vagy a Mennydörgő folytonos jelenlétéhez időközben valósággal betegesen hozzászokott és arra immár rá is szoruló fülemben a puszta zivatarnak; de most, e pillanatban még, istennek hála, egy újabb villám s nyomában a feléledő ropogás, és most megint, miközben a pizzéria előtti hajópadló-terazon a székeket meghintáztatja a patakokban ömlő eső, és a széltől dagadozó függönyök a délutáni pizzéria belső terébe fújva csapdosnak, nekem pedig, a délelőtti munka után, ím, a hónom alá fú a szél, miközben odakint a szélesen elterülő tájon – most épp akárha egy mozsárágyú torkából kelt volna életre – továbbra is Nyugattól Keletig és Kelettől Nyugatig vándorol a mennydörgés, mindegyre szünet nélkül, hamarosan immár két órája, vagy ez most valóban egy Osterböller volt, a déli dombhátról, ez meg egy az északi dombról, vagy ezek már tényleg a szőlősgazdák jégfelhő-oszlató mozsárágyúi a jugoszláv határ innenső és túlsó oldalán?

Mennydörgés, kattogd, vartyogd, kopogd, durrogd, csikorogd, csörömpöld, dohogd, mormogd, kerepeld, bömböld csak tovább a mennydörgés-bluesodat, mint a leghosszabb szünet nélküli égzengés, amelyet valaha hallottak a földlakók – de nem; ezek most tényleg mozsárágyú-dördülések, ellened, az ég felé irányzottak, mialatt harcban áll a fent és a lent, mind vadabbul csapongó harcban, visszavonulásokkal és előrenyomulásokkal; harcban; amelyet a lentiek vívnak az ezévi szőlőtermésért. Ó, mennydörgés, bárcsak semmi ne vegyült volna a hosszú, minden földi vonatkozást nélkülöző rhythm-and-bues-odba.

Még egy történet az olvadásról

1989. február 17. volt; Liviában voltam, ebben a Cerdagne nevű tágas pireneusi fennsík közepén fekvő spanyol enklávéban. A vidéken szemlátomást vihar tombolt nemrég: Az elmúlt évek összes lehullt lombja falakká tornyozódott az útszéleken és a házak lábánál, a fák ágairól pedig, noha kopaszok voltak, tűzrakó-helyekről felragadott fekete fecnik fityegtek. A kerítéseknél térdelve legeltek a tehenek, nyakuk szőréen barázdákat hagytak a kerítésdrótok. Csend áradt el a tájon, olyan csend, amilyen még ebben a században is lehetséges, de alighanem csak a magányban. A déli napfényben fürdő legelő peremén egy befagyott forrás lát-

szott. A jég alatt egy nagy buborék hajladozott egy helyben, kígyószerűen; világos volt, körvonala fénylő és mozgékony. A jég fokozatos olvadása közben – a forrást figyelve egy óra úgy repült el, akár egy pillanat – mind több apró buborék képződött, amelyek a mélyből a vastag jégpáncél felé törekedtek, elnyúlt formájúak és gömbölyűek, gyorsan tovasodródnak; alattuk, a forrás mélyén pedig a fekete lomb örvénylő kavargása. Kevéssel a jég elolvadása előtt a jégkéreg alatti egyik nagy buborék habos és ikrás lett, sok apró, összetapadó buboréokra osztódott, enyhén rángatózott egy helyben; ott volt az egész buboréknépség, nagyok és aprók, egymáshoz préselődve s külön-külön startra készen mindegyik, miközben egyelőre még az egymásba-nyüzsgés és egymást-tükrözés tartja fogva őket – mindezen történések fölött pedig parányi, alkonypír-fejű madarak surrogó röpte. A kiszabadulás és a jégből felolvadt vízben való tovaimbolgás pillanatában a sok kis buborék egy szempillantás alatt egy új naggyá egyesült, amelyhez a gyűrűnél ismét újabb kis buborékok csatlakoztak, és így tovább, mígnem a tovasiető forrásvízben szétpukkanás szétpukkanást ért, úgyhogy már egyedül csak a forrás buzgott, egészen pontosan a feltörés helyénél, tisztán, miközben a település, Llivia felől idehangzott a délutáni harangszó. Ahol a forrás jégtakarója még szilárd volt, látszottak rajta az alsodródnak és alulról hozzáfagyott levelek barázdái és cikcakkjai, a szemlélő körül előlről és hátulról elnyilalló kismadarak pedig egészen a közelébe merészkedtek, minden félelem nélkül, és játszottak vele; játszottak cakkos vonalú árnyékával is, míg az égerek kétivarú virágai, szemmagasságban, kétféléknek mutatkoztak: a hímivarú hosszú barkák, feketén, összezárva, akárha fegyverzetben, bombákat (vékony, hosszúkás bombákat) formázva, általában négyesével lógtak egy-egy száron és a jóval ritkább, világosbarna és nyitott „terméskosarakra” céloztak, amelyek rendszerint hármás vagy kettes koszorúcskákat alkotva, jóval törékenyebb száron himbálóztak, miközben az egyre erősödő napsütésben lent, a jégmező el még mindig nem olvadt része mindinkább valamiféle levél-, kocvány- és lándzsa-alakzatokat mutató relieffé vált, már csak a gránit mezsgyék körül, a forrásterület közepén volt továbbra is szilárd és sima; még csak most kezdett ikrásodni, fönt a távoli Sierrát pedig pára takarta el valamelyest (ez volt, néhány tarlóúttól eltekintve, az egyetlen füst a láthatáron); pára, mintha hóvihar tombolt volna a teraszosan emelkedő *Sierra del Cadín*, s közben a még kemény jégpáncélra nehezedő csupasz lábam előtt, a csillámló gránitoszlopocskánál is keletkezett egy egyhelyben vonagló, lópata-forma buborék, amelynek egyik fele egyszercsak villámsebessen eliramlott forrásirányban és mindenféle gyöngyözés és tajték nélkül eltűnt, elnyelődött a szabadon, jégmentesen, nagyon csendesen és nagyon gyorsan tovasiető forrásvízben, az enklávét át-szelő *Rio Segre* felé, amely ezt az egyetlen, a jégből éppen most kiolvadt vízcseppet vajon mikor fogja az Ebróba s majd a Földközi-tengerbe szállítani? Mindközben a megmaradt buborékfél tánca a forrásnak a nap melegétől percről-percre vékonyodó jege alatt; majoretta-szerű tánc, egyhelyben. Tudtam, ott ülve,

hogyan az ilyen órák: maga a beteljesülés – vagy másként: ezek az igaz dolgok –, ám ha oda kellett volna állnom valaki elé, hogy ezt megértessem vele, nem tudtam volna mit mondani neki. Livia frissen felolvadt forrásába mártottam a lábam, és azt gondoltam: „Jó, akkor gyerünk tovább!”

Az óra a fecskéktől a denevérekig

Mindig is szerettem volna a koraestnek azt a bizonyos óráját, az égről eltűnő utolsó fecskék és az ugyanott feltűnő első denevérek között, teljes odaadással megélni – minden figyelmemet erre az időszakaszra összpontosítani. S legalább egyszer mindenképpen szerettem volna az este legelső denevérét megjelenésekor megpillantani, miként az első csillagot épp abban a pillanatban, amikor felfénylik az égen. Eddig mindahányszor elmulasztottam az első denevér, csakúgy, mint az első csillag pillanatát: ahogyan a csillag egyszer csak ott volt, mintha mindig is ott lett volna, úgy ezekből az alkonyati repülőkből is – hiába álltam lesbe gyakran már egy órával napnyugta előtt – mindjárt több példány körözött és csapongott ott a fecskék között.

Végül azután mégis eljött a várva várt óra, amely semmi másról nem szólt, csak a fecskékről, a denevérekről és rólam, a megfigyelőről. 1989. március 24-én, Linares-ben, Andalúzia hegyvidéki északi táján, nagypénteken, egy szüntelen (a városban hol itt, hol ott végigvonuló nagyheti felvonulásokat kísérő) dobpergés által aláfestett éjszaka, és egy, a szavannán, egy félárnyékos eukaliptuszligetben írással töltött magányos munkanap után, a városba visszatérve s a továbbra sem szűnő dobolás elől egy körös-körül körbeépített sittlerakó telekre menekülvén, a kókupacok között a magasra nőtt fűbe, gízgazba telepedtem és elhatároztam: „Itt maradok és megvárom a denevéreket!”

Egyelőre még a fecskék – s még sokáig semmi, csak a fecskék az egyébként üres égen a senkiföldje fölött. S amikor végre feltűnt az első denevér, akárha üdvözlésképpen, csapongva elszállt a törmelékből kisarjadtkék virágok fölött (egy kisebb kakukkszegfű-fajta), nekem pedig eszembe jutott erről a napközben a sztyeppén hallott kakukkszó és a sas nap mint nap látott, immár megszokott árnyéka az írólapjaimon.

Most valami olyasfajta bevonulás történt, mint amikor bekocog a pályára egy futballcsapat, a denevéreké, miközben a fecskék épp elhagyni készülnek a terepet; mintha egyik csapat váltaná a másikat, és mintha az első denevér az előőrs lett volna. Az első néhány denevér, spanyolul *murcielagos*, még csak gyakorol, még nem kezdődött meg a játék, s mindezt folyamatosan aláfesti a nagypénteki körmenetek dobolása. Közben pedig a bokros-gazos négyszög fölött egy ideig teljesen üres az ég, a játéktér: mintegy végleg üres a fecskék után, még üres az egyelőre máshol gyakorlatozó denevérek megjelenése előtt, várakozásteljesen üres. Egyik-másik denevér egy rövid és gyors cikcakk erejéig surrogva berepül

a pálya fölé, akárha a nézőkkel akarna incselkedni s a feszültséget akarná fokozni, és a legutolsó fecskék némelyike, mintha nagyon messziről, mégis visszatér egy utolsó fordulóra, mintha meg akarna keresni valamit, amit a játéktéren hagyott el; eközben a verebek egyre álmosabban csivognak, az innét láthatatlan város, Linares felől fölerősödik a dobolás, mígnem az éj leszálltával azután fölébe kerekedik, szinte elnyomja egy női hang eksztatikus gyászéneke, magasan minden egyéb nyüzsgés, mozgás és zaj fölött, egy arab siratóének, melyhez az immár teljes számban fölvonult denevérek rójják a sötétedő égre röptük szeszélyes cikcakkban megtörő vonalait.

Kísérlet egy történetnek egy másik történettel való exorcizálására

Vasárnap volt, 1989. július 23. reggele, a Lyon-Perrache-i pályaudvar melletti „Hotel Terminus” egyik, közvetlenül a sínmezőre néző szobájában. Jócskán túl e sínrengetegen, egy, a vasúti felsővezetékek és a háztömbök közötti résben a fák vízértette üde zöldje egy folyót sejtetett; a Saône folyt arra, s kevéssel odébb a Rhôneba torkolt; a fák fölött fecskék rótták cikcakkjaikat és köreiket a fogyó holdnak az ég kékje által áttört-átszínezett, csonka fehér korongja előtt, amely lassan úszott tova, lyukacsos-felhőszerűen. A máskülönben vasárnapiasan üres nagy vágánymezőn időnként vasutasok vágtak át, ki-ki a maga dolga után járva; mindegyikük aktatáskával, hátul lementek a lépcsőkön, elmentek egy, a sínek közrefogta, vadszőlővel benőtt szolgálati ház (századforduló-korabeli, boltíves ablakú, kecses épület) előtt, a szállásuk felé, amely egy beton kockaépület volt; ablakain szinte kivétel nélkül össze volt húzva a függöny. Odafönt bravúros hurkokat írtak le röptükben a fecskék, lent meg-megvillantak a síneket szabálytalan időközökben keresztező *cheminots* aktatáska-zárai és karórai. Egy kanyarodó tehervonat zaja hallatszott; olyan volt, mint egy nagy fűrészüzemé. A vasutasok közt volt olyan is, akinél nejlonszatyor volt, kivétel nélkül rövidujjú inget viseltek, zakó nélkül, és többnyire párosával vágtak át a sínen, bár némelyikük magányosan; jövés-menésüknek az S-alakban kanyarodó úton, a vágányokon keresztül nem akart vége szakadni: valahányszor csak felnézett a papírjaiból az ablaknál ülő és gondolatban velük tartó szemlélő, mindig látott egyet aktatáskáját himbálva közeledni vagy távolodni. Ezután is csupán néhány pillanatra volt üres az út, amelyet most csak a napsütötte sínek kereszteztek, és egy pillanatig most épp az égen sem lehetett egyetlen fecskét sem látni. Csak most tudatosodott a szemlélőben, hogy itt, ahol az éjszakát töltötte, a „Hotel Terminus”-ban voltak a háború alatt Klaus Barbie kínzókamrái. A folyosók feltűnően hosszúak és zegzugosak voltak, csupa dupla ajtóval. Kint már csak a verebek csiripeltek, láthatatlanul, és a *chemin de cheminots* fölött egy fehér lepke imbolygott: rövid időre a jellegzetes vasárnap-csend uralkodott e fölött a hatalmas pályaudvar fölött; éppen se nem jött, se nem ment semmilyen vonat, egyedül a vasutasszállás egyik

függönyrésén mutatkozott mozgás, ez is csak a függöny teljes összehúzása végett, és ez a tágas terület fölött eluralkodó csend és nyugalom még sokáig tartott, miközben a vadszőlővel befutott ház előtt egy platán lombja mozdult, akárha mélyről, a gyökerekből indult volna ki ez a mozgás, és a Saône láthatatlan szalagja fölött, messze-messze fehér szilánk: egy sirály körözött-vibrált, a „Hotel Terminus” sarkig tárt ablakú szobájába pedig befújt a nyári vasárnap szele, majd azután megint végighaladt végre egy rövidujjú-inges, térde magasságában aktatáskát lóbáló alak a vasutasok útvonalán; ruganyos léptekkel és látható céltudatos-sággal – erről árulkodott az is, ahogyan szabad karja kilendült, az egyik sínen pedig egy kis kék lepke landolt, meg-megvillant a fényben, ahogyan félkörben forgott (mintha csak a hőség mozgatta volna), és Izieu gyermekei* csak most, csaknem fél évszázaddal elhurcoltatásuk után kiáltottak igazán az égre.

TATÁR SÁNDOR fordításai

* Izieu gyermekei – 1944. április 6-án Klaus Barbie parancsára negyvennégy, többségükben 13 év alatti gyermeket deportáltak teherautón a Lyonhoz közeli Izieu-ből Auschwitzba, ahol halál várt rájuk. – *A ford. megjegyzése*